

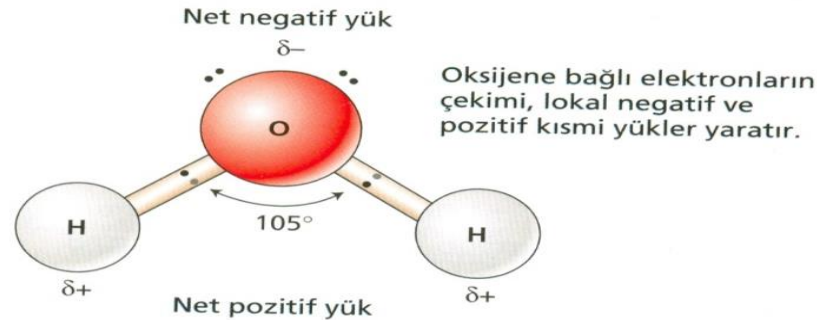
Bitkilerde Su alınımı

- Oluşturacağı **her bir gram organik madde** için bitkinin **500 g kadar** suyu kökleriyle alması ve tepe uç noktasına kadar taşıyarak atmosfere aktarması gerekir.
- Bitki hücrelerinin % 90-95 kadarı su ile dolu vakuollerden oluşur.
- Bitkilerin en kuru organları olan tohumlarda ise % 5-15 arasında değişen miktarlarda su bulunur.
- **Çoğunlukla su yaşam sıvısı olarak tanımlanır.**

SUYUN YAPISI VE ÖZELLİKLERİ

- Su sahip olduğu tüm özelliklerini molekül yapısına borçludur. Hidrojen ve oksijen, birbirine büyük sevgi, istek ve bağlılığı olan iki atom olup, birleşerek suyu oluştururlar.
- Hidrojen ve oksijen atomlarının en dış kabuğunda bulunan elektronların işlevleri sonucu oluşan güçlü bağ, **Hidrojen Bağı** olarak adlandırılır. Hidrojen bağı, suda görülen tüm özelliklerin temelidir.

Şekil 3.3 Su molekülünün şeması. Molekülde, iki hidrojen-oksijen bağı, 105°'lik açı oluşturur. Su molekülündeki zıt kısmi yükler (δ^- ve δ^+), diğer su molekülleri ile moleküller arası hidrojen bağları oluşturur. Oksijen, dış yörüngede altı, her bir hidrojen ise bir elektrona sahiptir.

SUYUN YAPISI VE ÖZELLİKLERİ

- Su oda sıcaklığında sıvıdır
- Suyun görünmez buharlaşma sıcaklığı yüksektir (Transpirasyon ve serinleme, yazın yeşil bitkiler)
- Donan suyun hacmi artar
- Suyun spesifik sıcaklığı yüksektir
- Suyun viskozitesi (akışkanlığa karşı direnci) düşüktür
- Suyun Adezyon ve Kohezyon Gücü:
  - Moleküllerinin polar özelliğe sahip olması nedeniyle su öteki pek çok maddelere yapışır.
  - Birbirine benzemeyen moleküllerin bağlantısına *Adezyon* denir.
  - Benzer moleküllerin, örneğin su moleküllerinin, hidrojen bağı ile bağlanarak birbirlerini çekmelerine *Kohezyon* denir.
- Ksilem iletim boruları içerisinde su, su moleküllerinin polar özellikleri nedeniyle adezyon ve yüzey geriliminin oluşturduğu kapilarite ile yüksek bir bitkinin tepe noktasına değin taşınır.
- Suyun Çözücü Özelliği: (Universal çözücü)

SUYUN TAŞINMASINDA CEREYAN EDEN OLAYLAR

- **1. Difüzyon**
- **2. Kitle Hareketi**
- **3. Osmozis**

Difüzyon

- "Belli bir maddenin (gaz, sıvı ve katı) büyük konsantrasyona sahip bir alandan daha küçük konsantrasyona sahip bir alana, madde parçacıklarınının (molekül, atom, iyon vb.) gelişi güzel hareketleri sonucu net geçişi"
- Geçiş iki ortam arasındaki denge sağlanınca sonlanır .

Kitle Hareketi

- Bitkilerde su, *Kitle Hareketi* ile de taşınır.
- Kitle hareketi difüzyondan tümüyle ayrımlıdır.
- Kitle hareketinde hareket eden birimler difüzyonda olduğu gibi tek tek moleküller değil birlikte hareket eden atomların ya da moleküllerin oluşturduğu gruplardır.
- Kitle hareketi iki nokta arasında oluşan basınç farkına bağlı olarak gerçekleşir.

Osmozis

- Ayrımlı geçirgen (yarı geçirgen) bir zarla ayrılmış ortamda suyun, su potansiyelinin (su yoğunluğunun) yüksek olduğu yönden daha düşük olduğu yöne geçişi *Osmozis* olarak bilinmektedir.
- Osmozis, difüzyonun özel bir řeklidir.
- Osmozis sonucu hücreye giren suyun hücre içinde oluşturduğu basınç (*Turgor Basıncı*) ile membranlar gerilir. Bu durumda hücre duvarı karşı basınç oluşturarak membranların çatlayıp parçalanmasına engel olur.
- Turgor basıncı bitkilere direnç ve diklik kazandıran bir güçtür.

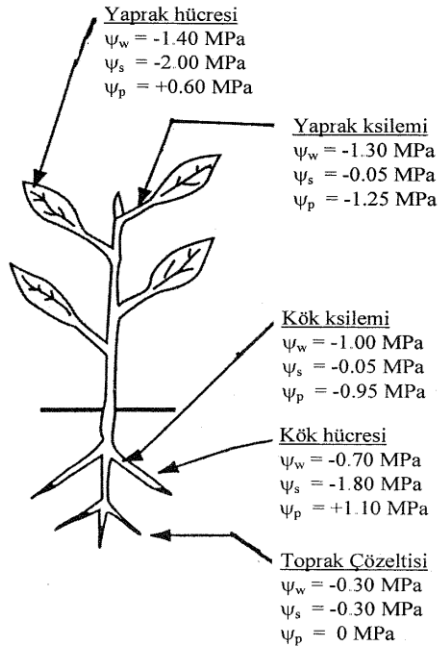
Osmotik Basınç

- Gerçek basınç gibi doğrudan belirlenmesi mümkün olmayan bir gücü ifade eder.
- çözülmüş madde miktarına bağlı değişen bir kavramdır.
- Çözünmüş madde miktarı arttıkça su potansiyeli düşecek yani osmozis olayının gerçekleşmesi için gerekli güç miktarı artacak, sözü dilen yöne doğru su geçişi artacaktır. İşte doğrudan ölçülemeyen bu güç osmotik basınçtır.
- Arı suyun su potansiyeli normal basınç altında sıfır kabul edilir. Buna göre tüm diğer çözeltilerin su potansiyelleri negatif değere sahiptirler

Suyun Alınması ve Taşınması

Su, metabolik enerjiye gereksinim duyulmaksızın temelde osmotik kurallara bağlı olarak alınır. Osmotik kurallara göre suyun alınmasına **Pasif Absorpsiyon** ya da **Osmotik Absorpsiyon** denir.

Kök ucundan giren suyun bitkinin tepe uç noktasına değin taşınmasında ve yapraklardan buhar şeklinde yitirilmesinde temelde yine su potansiyel

gradienti önemli rol oynar

Şekil 4-1. Toprak çözeltisindeki ve bitkinin değişik organlarındaki su potansiyel (ψ_w) miktarları ile su potansiyelini oluşturan temel öğelerin miktarları (Kozłowski ve Pallardy 1997)

Suyun Alınması ve Kök Ksilemine Taşınması

Suyun Alınması

Suyun çok büyük bir bölümü bitkilerde kök uçlarından alınır.

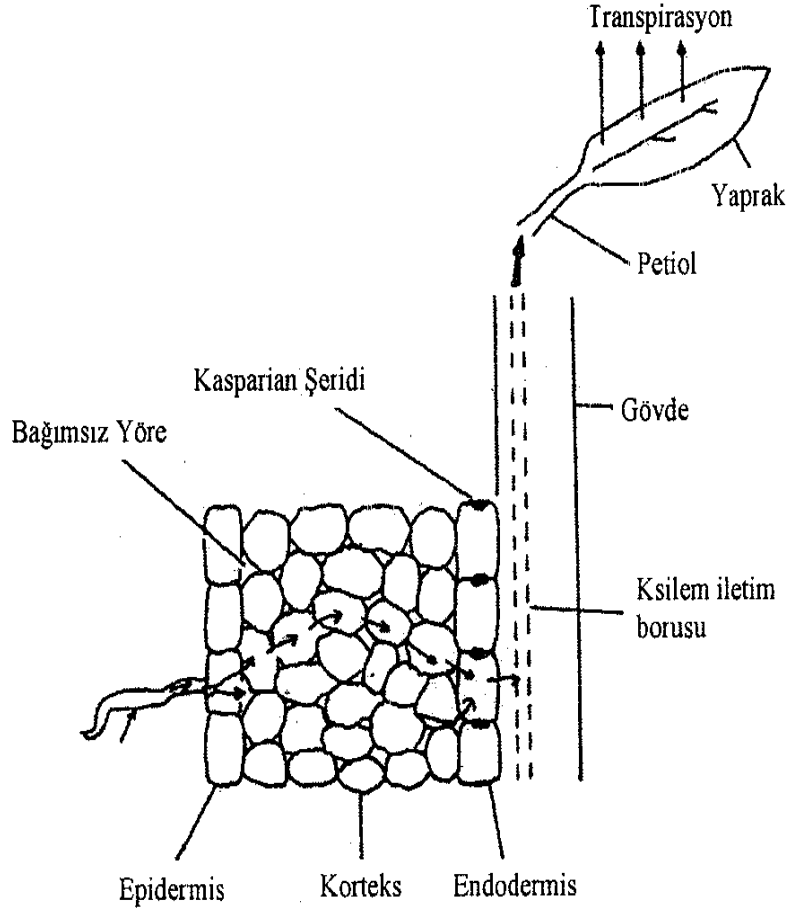
Kökün en uç kısmında bulunan beyaz renkli ve olağanüstü kısa yöre *Kök Başlığı* olarak isimlendirilmiştir.

Kök başlığının hemen üzerindeki yöre *Meristematik Yöre'dir*, Sarımsı rengi ile kolaylıkla ayrılan meristematik yöre pek seyrek olarak birkaç milimetreden daha uzundur. En yüksek düzeyde hücre bölünmesi meristematik yörede gerçekleşir.

Meristematik yöreyi *Uzama Yöresi* izler. Çoğunlukla birkaç milimetre uzunluktadır. Kök ucunun uzunluğuna büyümesi özellikle bu yörede gerçekleşir.

Uzama yöresinin üzerinde ise *Kök Tüyü Yöresi* yer alır.

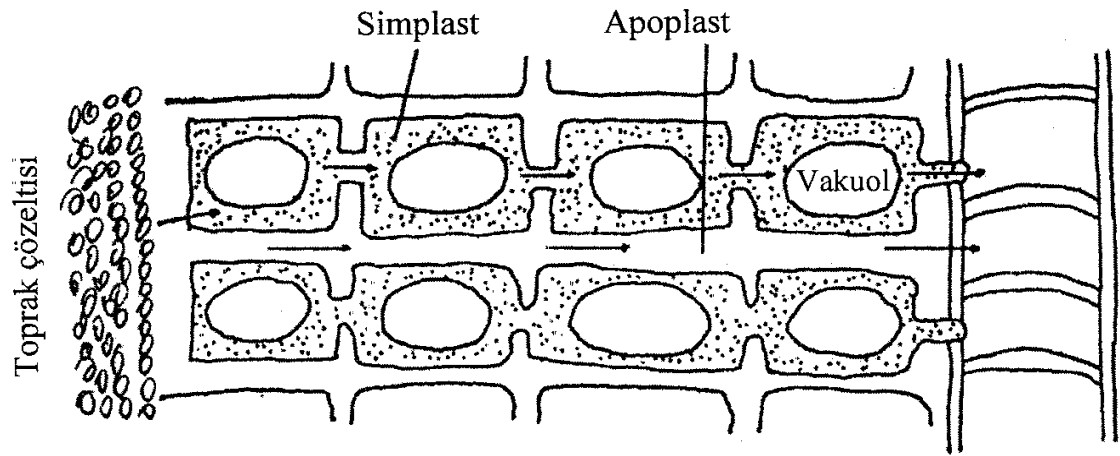
Suyun Kök Ksilemine Taşınması

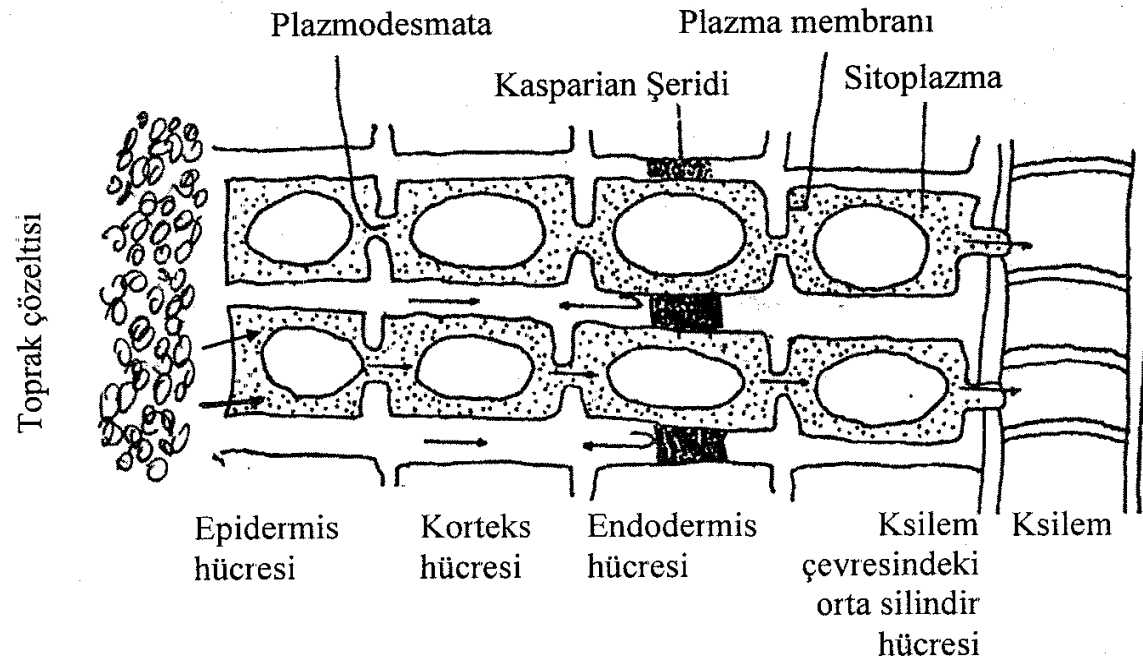
Suyun kök ucundan girişinden başlayarak kök ksilemine ve oradan da bitkinin en uç tepe noktasına değin taşınması üç aşamada açıklanabilir.

- toprak çözeltilisindeki suyun kök ucundan girerek korteksi kat edip kök ksilemine ulaşması,
- kökten yapraklara doğru ksilem iletim borularından yukarı doğru taşınması
- yapraktan su buharı şeklinde atmosfere yitmesi olarak ifade edilebilir.
- Bitkilerde kısa ve uzun yol su taşınımı genelde ksilem iletim boruları içerisinde gerçekleşir.

Şekil 4-10. Kök tüyü yöresinden alınan suyun yüksek bitkilerde atmosfere taşınmasında izlenen yol

a Kök epidermesinden endodermise değin suyun taşınması birbirini tamamlayan ve birlikte görev yapabilen başlıca üç yoldan gerçekleşir:

(a) Apoplast yolu,
(b) Transmembran yolu
(plazmamembran)
(c) Simplast yoludur
(plazmodesmata'dan)

Şekil 4-11. Kök ucundan köke giren suyun ksileme değin izlediği yol
(a) Genç bitki kökünde
(b) Gelişmesini tamamlamış bitki kökünde

Araştırmalar, genç bitki köklerinde kök ksilemine suyun özellikle apoplast yolundan taşındığını göstermiştir

- Apoplastik yol: Suyun epidermisten endodermise hücre boşluklarını takip ederek taşınmasıdır. Suyun sızdığı bu bölgeye apoplast denir.
- Simplastik yol: Suyun hücreler arası geçit yolundan geçerek endodermise kadar taşınması ve sonrasında ksileme ulaşmasıdır.
- Transmembran yolu: Suyun doğrudan hücrelerin içinden geçişidir.

Suyun Ksilemde Taşınma Mekanizması

Kök Basıncı Kuramı

Bitki köklerinde oluşan *Kök Basıncının* ya da *Pozitif Hidrostatik Basıncın* etkisiyle suyun ksilemde yukarı doğru taşınımı.

Kök basıncı: "*köklerin metabolik işlevlerinin bir sonucu olarak ksilemin trakeri elementleri içerisinde oluşan basınç*" şeklinde tanımlanmıştır.

Suyun Ksilemde Taşınma Mekanizması

Kök basıncı ile suyun ksilemde yukarı doğru hareketi şu şekilde cereyan eder:

- Bitki kökleri tarafından toprak çözeltisinden alınan besin elementleri ksileme taşınır.
- Element miktarı arttıkça ksilemdeki suyun su potansiyeli toprak çözeltisinin su potansiyeline göre önemli ölçüde azalır.
- Bunun bir sonucu olarak osmotik kurallara göre dışarıdan su kökün içine girer ve ksileme doğru ilerler.

Kohezyon-Emme (Tension) Kuramı

- Su moleküllerinin birbirlerine bağlanma (*Kohezyon*) gücünün, içinde taşındıkları iletim borularına bağlanma (*Adezyon*) gücünün ve transpirasyon sonucu iletim borularında oluşan *Emme Gücünün (basınç eksilmesinin-negatif basıncın)* yardımlarıyla ksilemin trakeri elementlerinde suyun yukarı doğru taşınması.
- Bu kuram bitkilerde suyun yukarı doğru taşınmasında en çok kabul gören kuram olmuştur.